

IITTI Anhava tuulipuiston hankealueen ja sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2022

**Alexander Bakhia
Tomi Kuljukka**

Tilaaaja: WSP Finland Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	4
Maastotyö	5
Tulos	5
Lähteet	6
Vanhoja karttoja	7
Kohdeluettelo	8
Yleiskartta	9
Yleiskuvia	9
Kiinteät muinaisjäännökset	10
1 IITTI KIVISENARONKALLIOT	10
2 IITTI NIINIMÄENTIE	12
3 IITTI MUSTALAMPI	13
4 IITTI TERVAHARJU	14
5 IITTI METSÄLÄ	16
6 IITTI LYÖTTILÄ RUOKOSUO	17
7 IITTI TOITILANSUO	19
9 IITTI PUKKISUO	20
10 IITTI TERVAHARJU 2	22
11 IITTI MUSTALAMMINSUO	23
12 IITTI SITIKKANIEMI	23
14 IITTI HEINÄSUO	24
15 IITTI ANHAVAISTENTIE	25
Muut kulttuuriperintökohteet	27
8 IITTI PUKKISUO 2	27
13 IITTI MYLLYOJA	28

Kansikuva: Järvimaisemaa suunnitellun sähkölinjan varrelta, Korian Napanrinteellä.

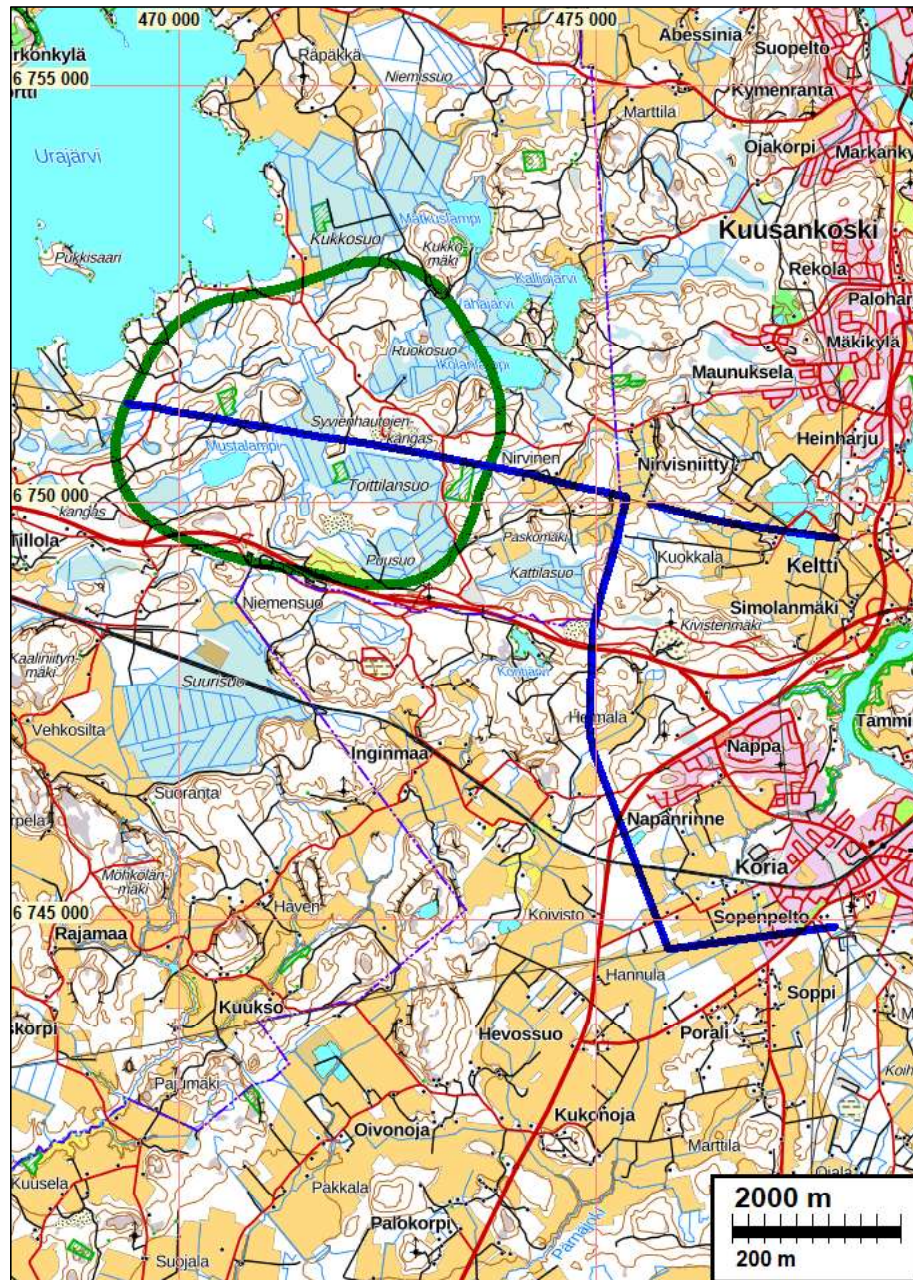
Perustiedot

- Alue:** Anhavan tuulivoimapuiston hankealue (13,5 km²) sekä sinne johtavan sähkönsiirtolinjan vaihtoehtoiset linjaukset (yhteensä 21 km). Sähkönsiirtolinjat tutkittiin n. 200 m leveänä käytävänä.
- Tarkoitus:** Selvittää tuulipuiston hankealueen ja sähkönsiirtolinjojen muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi katsottavat arkeologiset kulttuuriperintökohteet.
- Maastotyö:** 3-5.5.2023 ja 12.7.2023.
- Tilaaja:** WSP Finland Oy
- Tekijät:** Mikroliitti Oy. Maastotyö: Alexander Bakhia ja Tomi Kuljukka, Raportti: Alexander Bakhia.
- Tulokset** Tuulipuiston suunnittelualueelta tunnettiin ennen inventointia 9 kiinteää muinaisjäännöstä. Inventoinnissa löydettiin alueelta neljä uutta kiinteää muinaisjäännöstä, yksi muu kulttuuriperintökohde ja yksi mahdollinen muinaisjäännös.

Inventoinnin jälkeen alueelta tunnetaan 13 kiinteää muinaisjäännöstä ja 2 muuta kulttuuriperintökohdetta.

Selityksiä:

Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 7/2023, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 5/2023. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopiolla. Kuvaaja: Tomi Kuljukkanen.

Tutkimusalue rajattuna kartalle vihreällä ja inventoidut sähkönsiirtolinjat sinisellä.

Inventointi

litin Anhavaan suunnitellaan tuulivoimapuistoa. WSP Finland Oy tilasi suunnitellun tuulivoima-alueen arkeologisen inventoinnin Mikrolitti Oy:ltä. Alexander Bakhia ja Tomi Kuljukka tekivät inventoinnin maastotyön 3-5.5.2023, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Tuulipuiston hankealue sijaitsee Urajärven lounaispuolella, litin kirkolta n. 5 km lounaaseen. Sen koko on n. 13,5 km². Maastoltaan tutkimusalue on alavilla alueilla suota ja korkeammilla maastonkohdilla hiekkapohjaista kangasmetsää. Paikoitellen tutkimusalueella on kalliomaata, erityisesti korkeimpien maastonkohtien huipulla. Tutkimusalueella vesistöjä on alueen länsipäässä sijaitseva Mustalampi (80 m mpy) sekä kapea Myllyoja tutkimusalueen pohjoispäädyssä, joka alkaa Mustalammesta ja laskee hankealueesta pohjoiseen sijaitsevaan Urajärveen.

Hankkeella on kaksi vaihtoehtoa sähkönsiirrolle. Sähkönsiirtolinja SV1 on pituudeltaan n. 13,7 km ja kulkee hankealueesta itään litin ja Kuusankosken kuntien väliselle rajalle, mistä se kääntyy etelään kohti Korian sähköasemaa. Maasto tämän linjan varrella on suurimmalta osin jyrkkiä mäkiä ja peltoalueita, sähköaseman lähistöllä esikaupunkialuetta. Sähkönsiirtolinja SV2 on pituudeltaan 8,5 km ja se kulkee hankealueen itärajalta lähes suorassa linjassa itään Keltin kylässä sijaitsevaan teollisuuden verkkoliityntäyhteyteen. Maasto SV2:n varrella on pääosin savipohjaista peltoa, joiden välissä sijaitsee jyrkkää kalliomaata ja moreenimaaperäistä metsää. Sähkönsiirtolinjat tutkittiin tässä inventoinnissa n. 100 m käytävänä, 100 m linjan molemmin puolin.

Hankealue on topografialtaan jyrkkää, sijoittuen 70–120 m mpy korkeustasojen välille. Muinainen Itämeri ei ole ulottunut viime jääkauden jälkeisen ihmisasutuksen aikana tutkimusalueelle, eikä alueella siten voi sijaita rantasidonnaisia esihistoriallisia jäännöksiä kuin Mustalammen rannoilla. Hankealueen kuivat maat ovat jyrkkiä kallioita ja hiekka- ja moreenimaata, eli soveltumatonta rautakautiselle maanviljelykulttuurille. Vaikka hankealue on lähtökohtaisesti epätodennäköistä maastoa esihistoriallisille löydöille, tunnetaan alueen sisältä useampi esihistorialliseksi haudaksi määriteltä rökkiö. Mitään todisteita, kuten löytöjä, rökkiöiden ajoituksesta ja funktiosta ei ole, niiden hautaröykkiöisyys ja esihistoriallisuus on oletusta.

Maaston korkeustaso sähkönsiirtolinjojen kohdilla on välillä 60–110 m mpy, linjojen sijoittuen pääosin 80–100 m mpy korkeustasoille. Muinainen Itämeri ei ole ulottunut viime jääkauden jälkeisen ihmisasutuksen aikana sähkönsiirtolinjojenkaan varrelle, eikä niiden kohdille ole ulottunut mikään tiedossa oleva muinaisjärvi.

Historiallisella ajalla suurin osa hankealueesta on ollut Niinimäen ja Radansuun kylien maita litin pitäjässä. Sähkönsiirtolinjat ovat tämän lisäksi kulkeneet Keltin kylän ja Napan kylän maiden läpi. Hankealue ja sähkönsiirtolinjat ovat sijainneet kunkin kylän takamailla, sekä kaukana merkittävistä teistä. Hankealueesta välittömästi kaakkoon on käyty Kustaa III:n sodan taistelu Tillolassa v. 1790. Taistelukarttojen mukaan Tillolan päätaistelu ei ole ulottunut hankealueelle (Rahtola 2017), taistelun kahakoiden sijainnista ei ole tietoa. Hankealueella voi kuitenkin sijaita muita taisteluun liittyviä jäänteitä, kuten ryssänuuneja.

Tutkimusaluetta tai sen joitain osia ovat inventoineet Matti Huurre (1974), Martti Koponen & Hannu Poutiainen (1994), Johanna Seppä (2003), John Lagerstedt (2008), Katja Vuoristo (2008), Johanna Stenberg (2014) ja Teemu Tiainen (2022).

Tutkimusalueelta tunnetaan entuudestaan 9 kiinteää muinaisjäännöstä (raportin kohteet 1–7, 9–10). Tunnetuista kohteista kolme (kohteet 3, 5 ja 7) ovat yllä mainittuja mahdollisia esihistoriallisia hautaröykkiöitä. Muut tunnetut kohteet ovat erilaisia historiallisen ajan rakenteita kuten tervahautoja ja 1. ms aikaisia taisteluhautoja. Alueelta tunnetaan lisäksi yksi muu kulttuuriperintökohde,

historiallisen ajan torpanpaikka [8 litti Pukkisuo 2](#). Sähkönsiirtolinjojen varrelta ei tunneta arkeologisia suojelukohteita.

Maastotyö

Maastotöiden valmisteluvaiheessa tutkittiin MML:n laserkeilausaineistosta laadittua rinnevarjostetta, josta etsittiin arkeologisiin jäännöksiin viittaavia ilmiöitä ja maastonmuotoja. Rinnevarjosteesta havaittiin useampi kuoppamainen anomalia, jotka tarkastettiin maastossa. Suurin osa anomaliaista osoittautui historiallisen ajan tervahaudoiksi (kohteet [11–12](#) ja [14–15](#)), kun taas loput olivat luontaisia painaumuksia tai nykyaikaisia hiekanottokuoppia. Tämän lisäksi rinnevarjosteesta kartoitettiin taistelukaivantoja ja niihin liittyviä rakenteita. Tunnettujen puolustusvarustusten lisäksi rinnevarjosteesta ei havaittu uusia kartoittamattomia puolustusvarustuksia. Inventoinnin valmistelutöiden yhteydessä tarkastettiin aluetta kuvaavista vanhoista kartoista kuninkaankartta (1796), pitäjänkartta (1842), Kalmbergin kartta (1855), senaatinkartta (1875) sekä vuoden 1965 peruskartta. Tutkimusalue oli kaikilla kartoilla asuttamatonta. Kalmbergin karttaan tutkimusalueelle on merkitty mylly, Urajärveltä aikoinaan Mustalammelle asti kulkeneen Myllyojan varrelta. Maastossa myllyn kohdilta havaittiin uudehko silta ja mahdollisia myllyn jäänteitä ([kohde 13](#)).

Tutkimusalue tutkittiin maastossa enimmäkseen silmämääräisesti havainnoiden. Kaikki kuivalla maalla sijaitsevat voimalanpaikat tarkastettiin silmämääräisesti, yksittäisille voimalanpaikoille tehtiin koepistoja. Voimalapaikoille kuljettaessa tutkittiin muutakin maastoa laajalti. Voimalapaikkojen kohdilta ei havaittu mitään vanhaan ihmistoimintaan viittaavaa. Suoalueet ja suometset ovat arkeologisesti mielenkiinnottomia – lidaraineiston vahvistamana, eikä niissä sijainneita voimalanpaikkoja tarkastettu. Hankealueen kaikki ajokelpoiset tiet ajettiin läpi, autosta maastoa tarkkailen.

Sähkönsiirtolinjat tutkittiin maastossa n. 100 m käytävänä, 50 m linjan molemmin puolin. Sähkönsiirtolinjoja ei tarkastettu kokonaisuudessaan, vaan niiden varrelta valittiin maastotyön valmisteluvaiheessa arkeologisesti mielenkiintoisimmat alueet, jotka tarkastettiin maastossa. Sähkölinojen maasto ei ollut jyrkkyytensä vuoksi muinaisjäännösten kannalta lupaavaa. Maasto sähkönsiirtolinjoilla oli jyrkkää mäenreunaa, heinällä olevaa peltoa ja tiheää vesakkoa, mikä teki mahdollisten muinaisjäännösten havainnoinnista haastavaa. Sähkönsiirtolinjojen varrelta ei havaittu arkeologisia suojelukohteita.

Entuudestaan tunnetut kiinteät muinaisjäännöskohteet tarkastettiin maastossa. Kohteiden [3](#), [5](#), [7](#) sijaintia ja tutkimusalueella sijaitsevien taistelukaivantojen (kohteet [1](#), [4](#)) muinaisjäännösrajausta tarkennettiin.

Tulos

Tuulipuiston suunnittelualueelta tunnettiin ennen inventointia 9 kiinteää muinaisjäännöstä. Sähkönsiirtolinjojen varrelta ei tunnettu ennen inventointia arkeologisia suojelukohteita. Entuudestaan tunnetuista kohteista neljä olivat 1. maailmansodan puolustusvarustuksia (raportin kohteet [1](#), [2](#), [4](#), [9](#)), kolme varhaismetallikautista röykkiötä (kohteet [3](#), [5](#) ja [7](#)), yksi historiallisen ajan tervahauta ([kohde 10](#)) ja yksi historiallisen ajan valmistuspaikka ([kohde 6](#)). Pukkisuon pohjoisreunan tuntumasta tunnettiin entuudestaan muu kulttuuriperintökohde, historiallisen ajan asuinpaikka [kohde 8 litti Pukkisuo 2](#). Inventoinnin havaintojen perusteella kolmen tunnetun kohteen (kohteet [5–7](#)) ajoitusta ja muinaisjäännöslajia ehdotetaan muutettavaksi, kohteen [3](#) paikkatietoa tarkennettiin ja kahden kohteen (kohteet [1](#) ja [4](#)) muinaisjäännösrajausta oikaistiin.

Inventoinnissa löydettiin alueelta neljä uutta kiinteää muinaisjäännöstä (kohteet [11–12](#), [14–15](#)). Kaikki uudet kohteet ovat historiallisen ajan tervahautoja. Tutkimusalueelta löydettiin myös uusi muu kulttuuriperintökohde, historiallisen ajan vesimylly [13 litti Myllyoja](#).

Inventoinnin jälkeen alueelta tunnetaan 13 kiinteää muinaisjäännöstä ja 2 arkeologista muuta kulttuuriperintökohdetta, yhteensä 15 arkeologista suojelukohdetta.

Hankkeella voi sen nykyisten suunnitelmien mukaan olla vaikutusta kohteisiin [4 litti Tervaharju](#) ja [10 litti Tervaharju 2](#), jotka sijaitsevat vain 70 m päässä suunnitellusta voimalapaikasta. Muut kohdetteet sijaitsevat yli 250 m päässä suunnitelluista voimalapaikoista.

13.12.2023

Alexander Bakhia
Mikroliitti Oy

Lähteet

Kalmbergin kartasto, P.V. 5, 1855. Kansallisarkisto.

Lagerstedt, John. 2008. Pohjois-Kymenlaakso sotahistoriallisten muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.

Lindén, M.J. 1784/1811. Seperat förrättningskarta kartdel I-IV, klyvning. Maanmittauslaitos.

Peruskartasto, 1965. 3113 02, 3113 04 & 3113 05. Maanmittauslaitos.

Pitäjänpöytäkartasto, 1842. 3113 02, 3113 04 & 3113 05. Maanmittauslaitos.

Rahtola, Johanna. 2017. Iitti-Kouvola Tillolan taistelupaikan tarkkuusinventointi vt 12:n parannusalueilla. Mikroliitti Oy.

Saipio, Jarkko. 2023. Lapp Cairns – Spatial and Cultural Context of Early Metal Period Stone Structures in the Finnish Lake District. Iskos.

Senaatinkartta XIV:37 & XII: 37, 1872. Maanmittauslaitos.

Seppä, Johanna. 2003. Iitin arkeologinen inventointi. Museovirasto.

Stenberg, Johanna. 2014. Iitti Tillolan moottoriurheilukeskuksen alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy.

Tiainen, Teemu. 2022. Iitin aurinkovoimapuiston arkeologinen inventointi 2022. Ahlman Group.

Vuoristo, Katja. 2008. Iitin historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.

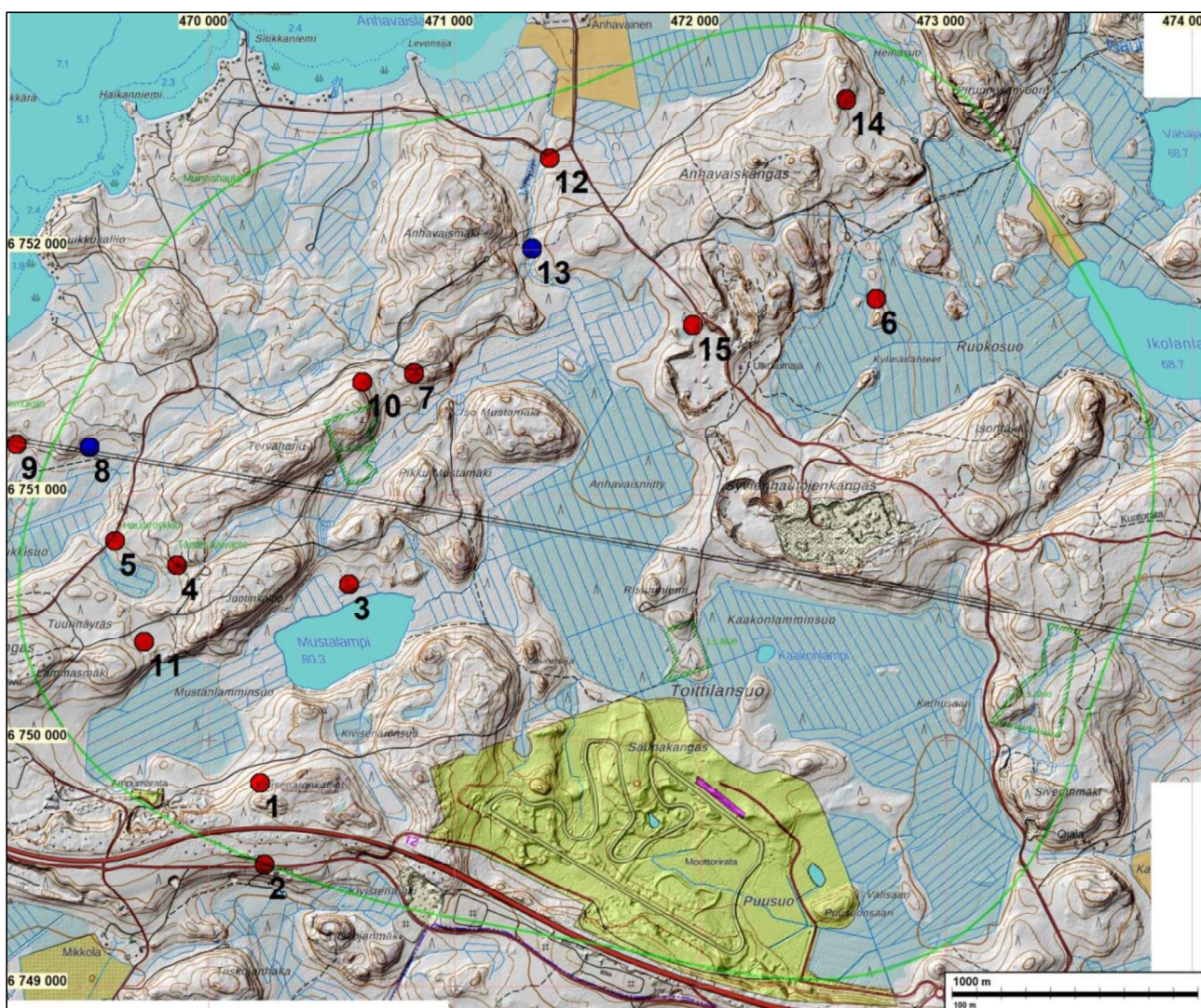

Vasemmalla: Ote pitäjänkartasta v. 1842 (karttalehti 3113 05). Osalla aluetta on myöhempää päällepiir-
rosta ("kiila" alueen halki pohjoisesta etelään) Tutkimusalueen karkea rajausta vihreällä. Oikealla: Ote v.
1855 Kalmbergin kartastosta. Tutkimusalueen sijainti ympyrän sisällä.

Kohdeluettelo

No	N	E	Nimi	Ajoitus	Laji	MJT
1	6749827	470210	Kivisenaronkalliot	1. maailmansota	taistelukaivannot	1000012867
2	6749497	470229	Niinimäentie	1. maailmansota	taistelukaivannot	1000012866
3	6750637	470572	Mustalampi	ajoittamaton	röykkiö	142010034
4	6750714	469871	Tervaharju	1. maailmansota	taistelukaivannot	1000012914
5	6750814	469621	Metsälä	ajoittamaton	röykkiö	1000012822
6	6751799	472716	Lyötilä Ruokosuo	ajoittamaton	maarakenne	1000012743
7	6751497	470835	Toittilansuo	ajoittamaton	röykkiö	142010035
9	6751207	469219	Pukkisuo	1. maailmansota	taistelukaivannot	1000012915
10	6751459	470626	Tervaharju 2	historiallinen	tervahauta	1000044642
11	6750405	469738	Mustalamminsuo	historiallinen	tervahauta	uusi kohde
12	6752372	471389	Sitikkaniemi	historiallinen	tervahauta	uusi kohde
14	6752610	472594	Heinäsuu	historiallinen	tervahauta	uusi kohde
15	6751692	471970	Anhavaistentie	historiallinen	tervahauta	uusi kohde
8	6751196	469515	Pukkisuo 2	historiallinen	asuinpaikka	1000044643
13	6752004	471316	Myllyoja	historiallinen	vesimylly	uusi kohde

Yleiskartta

Numerot ovat raportin kohdenumeroita. Punaiset pallot ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, siniset muita kulttuuriperintökohteita.

Yleiskuvia

Vasemmalla: Hiekanottokuoppa tutkimusalueen kaakkoiskulmassa, kuvattu itään. Oikealla: Kangasmet-sää Anhavaiskankaalla, kuvattu kaakkoon.

Vasemmalla: Sähkölinjoja tutkimusalueen länsipäässä, kuvattuna länteen. *Oikealla:* Jyrkkää harjumaista tutkimusalueen lounaiskulmassa, kuvattuna etelään.

Vasemmalla: Lampi Myllyojan varrella, kuvattuna pohjoiseen. *Oikealla:* Tiheää kasvistoa suunnitellun sähkölinjan varrella, Korian Napanrinteellä.

Kiinteät muinaisjäännökset

1 IITTI KIVISENARONKALLIOT

Mjtunnus: 1000012867
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: 1. maailmansota
 Laji: varustus: taistelukaivannot

Koordin: N 6749827 E 470210

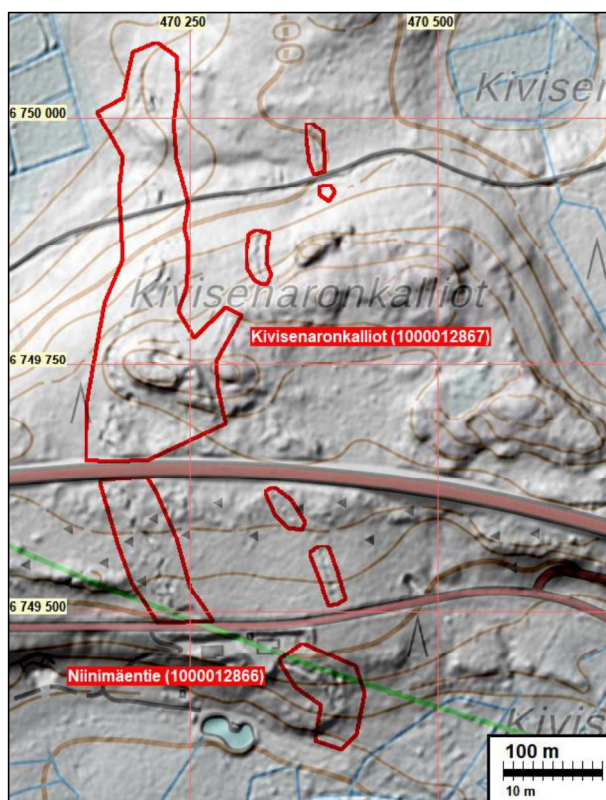
Tutkijat: Martti Koponen & Hannu Poutiainen 1994 inventointi, John Lagerstedt 2008 inventointi, Teemu Tiainen 2015 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Kausalan asemalta 6,5 km itään.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustus-asema, joka sijaitsee Salpausselän harjun pohjoisrinteellä valtatie 12:n pohjoispuolella. Moreeniharjun jyrkällä rinteellä kasvaa havumetsää. Lähinnä maahan

kaivettuja taistelu- ja yhdysautoja, joiden kokonaispituus on 600 m. Haudat alkavat Vt 12:n pohjoisreunalta ja laskeutuvat harjun pohjoisrinnettä jatkuen Lamminsuon reunalle, 200 m Mustalammen lounaispuolelle. Harjun huipulla on aloitettu, taaemman linjan rakentamista 90 m itään ulommaisesta linjasta. Ainoastaan 25 m viimeistelemätöntä hautaa on ehditty kaivaa. Ulommaisesta linjan taisteluhaudoissa on 4 traverssia. Torjuntasuuntina ovat länsi ja luode. Kolme suojahuoneen kuoppaa.

Bakhia & Kuljukka 2023: Kohteen muinaisjäännösalue käveltiin kattavasti läpi ja Kivisenaronkallioiden puolustusvarustukset ovat muinaisjäännösrekisterin kuvailujen mukaisessa kunnossa. Inventoinnin havaintojen perusteella muinaisjäännösalueen rajausta koettiin kuitenkin tarpeelliseksi tarkentaa.

Kohteiden 1 liitti Kivisenaronkalliot ja [2 liitti Niinimäentie](#) muinaisjäännösalueet punaisella.

Vasemmalla: Puolustusrakenteita muinaisjäännösalueen pohjoispuolella, kuvattuna pohjoiseen. *Oikealla:* Juoksuhauta muinaisjäännösalueen keskellä, kuvattuna luoteeseen.

2 IITTI NIINIMÄENTIE

Mjtunnus: 1000012866
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: 1. maailmansota
 Laji: varustus: taistelukaivannot

Koordin: N 6749497 E 470229

Tutkijat: Martti Koponen & Hannu Poutiainen 1994 inventointi, John Lagerstedt 2008 inventointi, Teemu Tiainen 2015 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Kausalan asemalta 6,6 km itään.

Huomiot: Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema, joka sijaitsee Salpausselän harjun etelärinteellä Kivisenaronkallioiden ja Tiiskojanmäen välisellä alueella, Vt 12:n eteläpuolella, Niemenmäentien kummallakin puolella. Jyrkässä moreeniharjun rinteessä, kivikkoisessa maastossa kasvaa sekametsää. Kohteen pohjoisosassa sijaitsee Niemenmäentien ja Vt 12:n välisellä alueella. Keskiosa Niemenmäentien eteläpuolella on tuhoutunut jäätyään tonttialueen alle. Kohteen eteläosa on säilynyt parhaiten. Pohjoisosassa on 150 m taistelu- ja yhdyshautaa, jotka on kaivettu maahan. Torjuntasuunta on lounaaseen ja länteen. Osa haudoista on tuhoutunut läheisestä hiekkakuopasta tapahtuneen maanoton yhteydessä. Harjun huipulla hauta on erodoitunut V-profiilin muotoiseksi siten, että haudan leveys on yläosasta 3,5 m ja ala-osa 0,5 m. Syvyys on 2 m. Taisteluhaudassa on kaksi tarverssia sekä yhdet portaiden paikat haudan takaseinällä. Yksi kahdella sisäänkäynnillä varustettu suojahuoneen kuoppa. Eteläosassa on lähinnä maahan kaivettua hautaa 120 m. Traversseja on kolme. Yksi kahdella sisäänkäynnillä varustettu suojahuone.

Bakhia & Kuljukka 2023: Kohteen muinaisjäännösalueen Niimenmäentien pohjoispuolella oleva osuus käveltiin kattavasti läpi maastossa. Niimenmäentien pohjoispuolelta havaittiin taisteluhautoja n. 150 metrin pituudesta. Kohde on näiltä osin muinaisjäännösreksierin kuvailujen mukainen.

Sijaintikartta kohteen [1 iitti Kivisenaronkalliot](#) kuvauksessa.

Vasemmalla: Juoksuhautaa Valtatie 12 kupeessa, kuvattu pohjoiseen. *Oikealla:* Juoksuhautaa Niimenmäentien pohjoispuolella, kuvattu itään.